

Захист кримінальним законом волі, честі та гідності особи як основоположних прав людини на прикладі торгівлі людьми

Долянська І. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-2446-6131*

Защеринська М. І.

*здобувач вищої освіти рівня «Бакалавр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: ZashcherMH@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-4476-434X*

Злочинність проти волі, честі та гідності особи-це тема, яка є вкрай актуальною на сьогодні. Про те, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, зазначено у статті 3 Конституції України [1].

Особливе місце за ступенем суспільної небезпечності у кримінальних правопорушеннях проти волі, честі та гідності особи становить торгівля людьми, або так зване «сучасне рабство», що набуває великих масштабів у сучасному світі. Здавалося б, що рабство це не сучасний вид порушення прав людини, але за статистикою, яку надає Національна поліція України у період з початку 2022 року в Україні зафіксували 77 випадків торгівлі людьми, у тотожний період 2021 першого року було зафіксовано 130 випадків, більшість були з метою втягнення людей у злочинну діяльність, але не стали виключенням також трудова та сексуальна експлуатація [2].

Жертви торгівлі людьми одержують величезні психологічні та фізичні травми, а життя в умовах рабства руйнує їхнє життя, що призводить до особистих і соціальних відхилень. Іноді люди навіть не усвідомлюють, що вони стали жертвами злочину, що їхні права порушені, що вони в кабалі. Як і жінки, чоловіки також не бажають повідомляти поліцію про те, що трапилося, боячись осуду та нерозуміння.

Міжнародними документами, які спрямовані на протидію та запобігання торгівлею людьми, у яких зазначено основні поняття та визначено коло суспільно-небезпечних діянь, які підпадають під кримінальну відповідальність, а також передбачають захист та реабілітацію жертв такого злочину, є Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, що доповнюється Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2004 року [3] і Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року [4]. В Україні стаття 149 Кримінального Кодексу України «Торгівля людьми» [5] містить відповідне визначення даного злочинного діяння, яке повністю співвідноситься із його міжнародно-правовим трактуванням.

Об'єктом даного кримінального правопорушення є суспільні відносини у сфері волі, честі та гідності особи. Додатково такими об'єктами можуть виступати здоров'я та життя людини, статевая честь та недоторканість особи, порушення встановленого порядку перетину державного кордону України. З об'єктивної сторони, торгівля людьми, це саме дія купівлі-продажу, яка полягає у отриманні чи передачі людини на оплатній

основі. У статті 149 Кримінального Кодексу України зазначається також, що вчинення даного кримінального правопорушення, можливе шляхом вербування, переміщення особи, переховуванням, передачею чи отриманням. Перелічені злочинні дії можуть вчинятися за допомогою низки способів. Зокрема, Кримінальний кодекс зазначає, що ними виступають такі, як обман, шантаж або використання уразливого стану особи.

Суб'єкт правопорушення вчиняє його з прямим умислом, і найчастіше корисливим мотивом. Спеціальним суб'єктом є особа, яка крім загальним ознак, які притаманні загальному суб'єкту, має ще спеціальні ознаки, такими наприклад можуть бути особи, які скористались своїм службовим положенням або батьки.

У міжнародних документах також визначено заходи, які спрямовані на захист потерпілої особи від вчинення таких злочинних дій. Особа, яка постраждала від такого злочину як торгівля людьми набуває особливого статусу та наділяється правами на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання інформації щодо свої прав та можливостей, тією мовою, якою володіє така особа. Потерпілій особі надається за бажанням допомога у тимчасовому розміщенні та за відсутності житла. Також така особа має право на відшкодування моральної та матеріальної шкоди, від дій осіб, які заподіяли їй таку шкоду у порядку встановленому Цивільним Кодексом України [6]. Також така особа має право на одноразову матеріальну допомогу у порядку встановленому Кабінетом Міністрів України [7], також на допомогу у працевлаштуванні та реалізацію права на освіту.

Надання таких прав особі, яка постраждала від торгівлі людьми, надається незалежно від звернення такої особи до правоохоронних органів, чи участі у кримінальному процесі або ж наявності документа, що посвідчує особу, про це зазначено у статті 16 Закону про протидію торгівлі людьми [8].

На сьогоднішній день такі заходи є вкрай важливими для їх реалізації правоохоронними органами, оскільки проведення військових дій на території нашої держави, на жаль, створює сприятливі умови для вчинення такого виду кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 29.11.2022)
2. Крамар О. В Україні з початку року зафіксували 77 випадків торгівлі людьми. URL: hromadske.ua/posts/v-ukrayini-z-pochatku-roku-zafiksuvali-77-vipadkiv-torgivli-lyudmi (дата звернення 29.11.2022)
3. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.05.2002 року URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення 29.11.2022)
4. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text (дата звернення 29.11.2022)
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44
7. Про затвердження форми відомості про виплату одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми від 12.09.2012 №577 URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1677-12#n6> (дата звернення 29.11.2022)
8. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20 вересня 2011 року № 3739 VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення 29.11.2022)